

Абдуллах КАРАЧАГ

ИСТАНКӨЙДӨГҮ ОСМОН ТҮРКТӨРҮ ДООРУНА ТААНДЫК МҮРЗӨ ТАШТАРЫ

Abdullah KARACAĞ

İSTANKÖY'DEKİ OSMANLI DÖNEMİ MEZAR TAŞLARINDA BAŞLIKLAR

Абдуллах КАРАЧАГ

НАЗВАНИЯ НАДГРОБИЙ В ИСТАНКОЙ В ПЕРИОД ОСМАНСКОЙ ИМПЕРИИ

Abdullah KARACHAG

GRAVESTONE TITLES IN İSTANKOY İN OTTOMAN PERİOD

УДК: 930.253:069 (477.71)

Көп убакыт бою Осмон мамлекетинин карамагында болгон Истанкөй аралы, бүгүнкү күндө Кос аталышы менен Греция аралдарынын бирине кирет. Осмондордун дооруна тиешелүү болуп, бүгүнкү күнгө чейин жетип келген мурзө таштары “Герме Көйү эски мезарлыгы” (Герме айылынын эски көрүстөнү) жана “Наринже / Наренжи мезарлыгы” (Наринже көрүстөнү) деп аталган эки чоң көрүстөндө сакталып калган. Бул көрүстөндөр, буга чейин Истанкөй аралынын түрдүү жерлеринде жайгашкан, Осмондордун дооруна тиешелүү мурзө таштары топтолгон жана азыркы учурга дейре мусулман көрүстөнү катары маркумдар көмүлүп келген жай болуп саналат. Акыркы убактардагы көмүүлөрдөн сырткары, бул жердеги мурзө таштарынын бир нечеси туш келди жерге коюлса, бир бөлүгү чачылган же аралаш үйүлгөн абалда. Көп сандагы мурзө таштарынын ичинен аял же эркекке бөлүнбөгөн аталыштары менен байкалгандар да изилдөөгө киргизилди. Мурзө таштарынын жалпы көрүнүшү жана таштардагы жазуулардын бүгүнкү Түркчө окулушу чогултулуп, атайын таблицада берилди. Мурзө таштарынын аталыштары деталдуу түрдө каралып, типтерине ылайык классификацияланып, илимий баа берүүгө аракет жасалды.

Негизги сөздөр: Осмондордун мурзө таштары, Истанкөй, Кос, таш типтери.

İstanköy Adası, uzun zaman Osmanlı egemenliğinde kalmış, günümüzde Kos adıyla tanınan Yunanistan'a ait adalardan biridir. Osmanlı döneminden bugüne ulaşabilmiş mezar taşları “Germe Köyü Eski Mezarlığı” ve “Narince/ Narenci Mezarlığı” isimleri ile tanınan iki mezarlıkta toplanmıştır. Bu mezarlıklar, daha önce İstanköy adasının muhtelif yerlerinde bulunan, Osmanlı dönemi hazire ve mezarlıklardan kurtarılabilen mezar taşlarının toplandığı vehalen Müslüman Mezarlığı olarak defin yapılan mezarlıklardır. Son yıllarda yapılan definlerin dışında, buraya toplanan mezar taşlarının bir kısmı rastgele toprağa dikilmiş, bir kısmı yerlere atılmış veya karışık şekilde yığılmış durumdadır. Çok sayıda mezar taşlarından kitabeleri görülebilecek durumda olan kadın-erkek ayırmaksızın başlıklı olanlar çalışmaya dâhil edilmiştir. Mezar taşlarının genel görünüşleri ve kitabelerinin günümüz Türkçesiyle okunuşları, toplu olarak bir tabloda verilmiştir. Mezar taşlarının başlıkları detaylı biçimde ele alınmış, tiplerine göre sınıflandırılarak değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Mezar Taşları, İstanköy, Kos, Başlık

Истанкой - один из островов, который долгое время находился под покровительством Османской империи, в настоящее время известный как остров Кос принадлежащий Греции. Каменные могилы османского периода, сохранившиеся до наших дней, собраны на двух кладбищах, известных как «Старое кладбище с селе Герме» и «Кладбище Наринже / Наренги». Эти кладбища были ранее расположены в различных районах острова Истанкой. Есть кладбища с надгробиями, собранными с кладбищ, относящихся к периоду Османской империи, где все еще существует мусульманское кладбище. Помимо захоронений, сделанных в последние годы, некоторые из собранных здесь гробниц высажены на почву в разброс; некоторые из них погребены прямо на землю или сложены в смешанном порядке. В исследование было включено несколько надгробных памятников с явными названиями мужчин и женщин, независимо от их присутствия. Общий вид и современные турецкие надписи надгробных памятников были собраны вместе в таблице. Названия надгробных памятников были тщательно изучены и классифицированы по типу.

Ключевые слова: Надгробия Османского периода, Истанкой, Кос, названия.

İstankoy is one of the islands that had been in Ottoman rule for a long time, known as Kos island belonging to Greece at present. The gravestones of the Ottoman period that have reached present days are collected in two cemeteries known as "Germe Village Old Cemetery" and "Narince / Narenci Cemetery". These graveyards were previously situated in various areas of İstankoyisland. There are graveyards with gravestones collected from cemeteries belonging to the Ottoman period, where still Muslim cemetery exists. Apart from the burials made in recent years, some of the stones collected here are randomly planted on the soil; some of them buried in the ground or are stacked in a mixed manner. A number of gravestones with obvious titles of men and women regardless of their presence have been included in the study. The general appearance and the modern Turkish inscriptions of the gravestones are collectively given in a table. The titles of the gravestones were examined thoroughly and classified according to their type.

Key words: Gravestones of the Ottoman period, İstankoy, Kos, Title.

1. Giriş

Yunanistan'ın İstanköy(Kos) Adasında yer alan Osmanlı dönemine ait mezar taşlarının Germe Köyündeki iki mezarlıkta toplandığı tespit edilmiştir. “Germe Köyü Eski Mezarlığı” ve “Narince/ Narenci Mezarlığı” isimleri ile tanınan halen Müslüman mezarlığı olarak defin yapılan bu mezarlıklar, adanın tamamından getirilmiş Osmanlı dönemine ait mezar taşlarını barındırmaktadır. Vaktiyle İstanköy adasının muhtelif yerlerinde bulunan, Osmanlı dönemine ait hazire ve mezarlıklardan kurtarılabilen mezar taşlarının bu iki mezarlığa toplandığı anlaşılmaktadır. Bu günkü haliyle mezar taşları gelişigüzel toprağa dikilmiş, yerlere atılmış veya karışık şekilde yığılmış durumdadır. Sayıları yüzlerle ifade edilebilecek kadar mezar taşı bulunmasına rağmen, bu durum tamamının üzerinde sağlıklı bir

çalışmanın yapılmasını imkânsız kılmaktadır. Bu ve benzer olumsuzluklara rağmen, İstanköy'deki Osmanlı dönemine ait mezar taşlarının başlıklı olanları seçilerek, bu makalede başlık tipleri yönüyle ele alınmıştır.

Başlık genel olarak erkek ve kadınların başlarını örtmek üzere kullandıkları her millete ve her zamana göre değişim gösteren eşyadır(Arseven, 1983: 182-185).

Başlıklı mezar taşlarının, kaynağı şimdilik Göktürlere kadar inen, Orta Asya Türk kültüründeki ölenin heykelini yapma geleneğinin Osmanlılardaki devamı olduğu belirtilir(Laqueur,1997: 4; Çal, 2000:208; İşli, 2009: 14; Karaçağ, 2011: 110).

Serpuş, kavuk, destar, takke, sikke, sarık, külâh, börk(bürük) kelimeleriyle hep başlık ifade edilmiştir. Keçeden imal edilmiş tepesi sivri başlıklara külâh, tepesi yuvarlak ve düz biten uzun keçe külâhlara sikke denilmiştir. Destâr ve sarık, külâh veya takkenin etrafına dolanan tülbent veya ince beze verilen addır. Osmanlılarda sarıklar sarma şekli, rengi ve görünüşüne göre adlandırılmış ve değer verilmiştir. Takke ise sadece başı örten çoğu kez basit bezden iç başlıktır(İşli, 2009:59; Karaçağ, 2011: 110).

Osmanlı döneminde başlıklar ait olduğu kişinin meslek ve rütbesine göre mezar taşlarında yerini almıştır. Hemen hemen önemli her mezar taşında belirtilmiş unvan ve isim ile tarihi uyum içindeki başlık, kişinin hayatta iken eriştiği en üst mevkiin başlığı olması yönüyle de bir kimlik bütünlüğü ifade etmektedir(İşli, 2009:59-60; Karaçağ, 2011: 110).

Osmanlı dönemi gündelik hayatında kullanılmış başlıkların belli bir sistematığe bağlı olduğu, yönetici, asker ve dini, ilmi vasıflara bağlı olarak yani sivil ve resmi her kesimin rütbe ve vasıflarına göre çok çeşitlendiği görülmektedir. Başlıkların önemli bir grubunu da genel olarak "tâc-ı şerifler" adıyla tanımlanan tarikat başlıkları oluşturmaktadır. Bilinen 180 den fazla tarikat ve kollarının bulunması bu çeşitliliğin anlaşılmasına en güzel örnektir(İşli, 2009: 59-63; Ayrıca Bkz: Atasoy, 2005).

Osmanlı Türklerinde baş giyimleri dönemlere göre pek çok şekil almıştır. Bunlara Farsça başı örten anlamına gelen **serpuş** da denilmiştir(Arseven, 1983: 184). Başlıklar genellikle deri, keçe, kumaş ve çuhadan içine pamuk doldurularak dikilen bezlerden yapılmaktadır. Yüzü çuhadan olan, içte bez astarı bulunan bez ve astar arasına pamuk yerleştirilerek, çeşitli geometrik şekiller oluşturacak biçimde dikilip, üzerine ince bezlerden sarık sarılan başlıklara verilen bir diğer isim ise kavuktur(Çal, 2000: 211-212).

16. yüzyıldan itibaren Osmanlı mezar taşlarında kullanılan başlık türleri, bu dönem mezar taşlarını Selçuklu ve Beylikler Dönemi mezar taşlarından ayıran başlıca özelliklerdendir. II. Mahmut'un kıyafet kanununu uygulamaya başlamasıyla bu başlıkların yerini fesler almıştır. Osmanlıların 16. yüzyılda Kuzey Afrika'yı alması ile fesin de Türk kültürüne girmiş olabileceği kabul edilmektedir. 1827 yılında askerlerin resmi başlığı olarak kabul edilmiş ve 1829 yılında nizamnamesi yayımlanmıştır. Prof. Dr. Halit ÇAL, makalesinde Makedonya'nın Ohri şehrindeki Haydarpaşa Camisi'nin haziresinde 1563 tarihli fes biçiminde başlığı olan bir mezar taşı tespit ettiklerini belirterek, fese benzer başlıkların 1827 yılından önce de Osmanlı toplumunda kullanılmış olabileceği fikrinin araştırılması gerektiğini vurgulamıştır(Çal, 2000: 211-212).

Sarık, sözlük anlamı olarak genellikle başlıkların etrafına veya üzerine sarılan bezlere verilen isimdir. Osmanlılarda festen önce giyilen kavuklar genellikle sarıklı olduğu için sarık, kavuk ile aynı anlamda kullanıldığı gibi sarığın Arapça karşılığı olan "Ammane" ismi de kullanılmıştır (Koçu, 1969; Arseven,c.4, 1983: 1767; Pakalın,c.2, 1993).

2. İstanköy Mezar Taşlarında Başlıklar

Bu çalışma kapsamında adı geçen mezarlıklarda bulunan başlıklı 120mezar taşı incelenmiştir. Başlıklı olmayan mezar taşları bu çalışmaya dâhil edilmemiştir. Makalenin 4. Bölümünde katalog başlığı ile tamamı numaralandırılan mezar taşları ve yazıları birer fotoğrafla birlikte sıralanmıştır. İncelemiş olduğumuz mezar taşlarından 83 tanesinin erkek, 37 tanesinin kadın mezarlarına ait olduğu tespit edilmiştir.

6 mezar taşının tarihi okunamamıştır. Tarihleri okunabilen; 53 tanesi 18, 61 tanesi 19. yüzyıllara ait bu mezar taşları, dönemlerinin taş işçiliğini, yörenin sanat ve edebiyat anlayışını, buldukları bölgenin kültürünü yansıtmaları bakımından önem taşımaktadır.

Mezar taşları konusunda daha önce yapılan çalışmalarda yer alan sınıflandırmalarda dikkate alınarak (Çal, 2000; Laqueur, 1997; Yer, 2004; İltar, 2005;Canyurt, 2007; Çal-Çal, 2008), erkek ve kadın başlıkları şeklinde iki ana grup altında ele alınmış, ana biçim ve işleniş özelliklerinden yola çıkarak erkek başlık tipleri sarık, kavuk ve fes kelimeleri ile alt tipleri ise numara vererek ifade edilmiştir.Kadın mezarlarına ait taşların başlıkları ise kendi içerisinde sınıflandırılmıştır.

2.1.Mezar Taşlarında Erkek başlıklarının tipleri

İncelediğimiz 83 başlıklı erkek mezar taşlarının başlıkları biçimlerine göre; sarık tipinde başlıklar, kavuk tipinde başlıklar ve fesli başlıklar olmak üzere üç ana grupta toplanmıştır.Başlık tiplerinin ana hatlarıyla benzer, fakat ayrıntıda farklılık gösteren çeşitleri alt tipler olarak rakamlarla(S1,S2,S3 gibi) ifade edilmiştir.Başlık tiplerinin iyi anlaşılması bakımından,her ana ve alt tip örnek birer fotoğraf ile birlikte, tanımlanmıştır.

2.1.1.Sarık Tipinde Başlıklar:

S1

Başlık ana şekli itibariyle oval biçimlidir. Takke kısmı görülmez, başlığın tamamı düz şeritlerle çapraz olarak sarılmış, üst kısımda çapraz sarılan şeritleri tutacak şekilde yatay şeritle çerçevelenmiştir. 46 örneğimizde görülen ve sarık gurubunun en yaygın tipidir.Başlıkların tamamı aşağıdaki tabloda sıralanmıştır.

Bu başlıkların 24 tanesi 18. Yüzyıldandır. Mezar taşlarının bir kethüda, bir kaptan bir de debbağ mesleklerinden kişilere ait olduğu görülür. 19 tanesi 19. Yüzyıl mezar taşlarına ait başlıkların, biri tekke imamı molla, ikisinin kaptan birinin ise sıbyan mektebi muallimine ait olduğu görülür. Bu tipin 18 ve 19. Yüzyılda yaygın olduğu anlaşılmaktadır. Başlıklardan iki tanesinin tarihi tespit edilememiştir.

Giresun ve ilçelerinde toplam 19 örneği vardır(Çal-İltar, 2011: 24). Trabzon'da 3 tane(Yer, 2004: 179), Samsun'da 1 tane(Nefes, 2002: 184), Göynük'de 7 tane(Çal, 2007: 304), Alanya Müzesi'nde 10 tane(Diri, 2006: 90),Edincik'de 1 tane(Tüfekçioğlu, 2005: 43), Rize Hemişin ilçesinde 6 tane(Atacan-Bekar, 2001: nu,11,34,35,42,46,62)örnekleri görülür. Bu Anadolu örnekleride Laqueur'un, çoğu İstanbul'da olan mezar taşlarına göre E-1 dediği bu tip başlıkların zanaatkâr, tüccar ve alt düzey din adamları ile gulâmdan (asker, er) paşaya kadar geniş bir askeri kesimin mezar taşları nda görüldüğütespiti ile uyumaktadır(Laqueur, 1997: 148). Bu tipin, 18-19. Yüzyıllarda kullanımının yoğunlaştığı görülür.

S1 Tipi Başlıklar (kronolojik sırayla)

Kat.nu:	Kimliği	H. Tarih	Miladi Tarih	Meslek
13	Okunamadı	?	?	
22	Mühürdar zade Hüseyin Ağa	?	?	
107 Oğlu Ahmed Bey	1150	1737-8	
45	Osman Kethüda	1174	1760	Kethüda
75	El-hac Hasan Ağa	1175	1762	
83	Mumcu oğlu Hacı Ali İbn-i Mehmed Çelebi	1176	1763	
15	Muhammed Ağa	1177	1763-4	
78	Mustafa ibni Kara İbrahim	1177	1763-4	
99	Veli	1179	1765-6	
50	kaldır oğlu Ömer	1181	1767-8	
69	Mustafa Ağa	1183	1769-70	
43	Karabağlı Uzun Mustafa Çavuş	1187	1773-4	Çavuş
90	Memi Ağa	1190	1776	
39	Erkek zade el hac Veli ağa	1196	1781-2	
53	Emir Hacı Mustafa	1196	1782	
8	Halil Reis Oğlu Debbağ Merhum Usta Yusuf	1197	1782-3	Debbağ
49	TuyferzadeTaşçı ayamı Muhammed Ağa	1197	1782	
80	El hac İbrahim İbni el hac Hasan	1199	1784-5	
17	Molla Hamza	1204	1789-90	
59	Esseyid Muhammed Ağa	1204	1789-90	
94	Kulu-oğlu Halil Ağa	1206	1791-2	
86	Hüseyin-zade Hacı Muhammed Ağa	1208	1793-4	
115	Küçük Mehmet	1210	1796	
112	Mustafa Beşe	1213	1798-9	Beşe
114	Kara kıyalı monlaMehmed'in oğlu İsmail	1213	1799	
67	İstanköy'lü Ahmet Hoca oğlu Abidin	1214	1799	
25	Arnabudzade El-Hac Mustafa Çelebi	1215	1800-1	
30	Mühürdar Zade Süleyman Ağa	1219	1805	
89	Abdi Zade Mehmed Bey-oğlu Molla Mustafa	1222	1807-8	
3	Hüseyin hoca	1223	1808	Muallim
19	Kiçecizade El-Hac Muhammed Ağa	1224	1809-10	
76	Sınırsızade Hacı Ahmet Ağa	1225	1810-1	
23	Bekir Beşe.HacıMehmedKapudan Zade Ömer	1228	1813	Kapudan
35	kumbaracı başı İzmirli zade Muhammed	1228	1813	Kapudan
55	Karamanlı Doğancı Mustafa Ağa	1228	1813	Doğancı
32	Emir oğlu hacı Mustafa ağa oğlu Seyyid Hacı Ahmed ağa	1229	1813-4	
46	el-hac Zaimzade Ali Ağa'nın oğlu Muhammed Ağa	1229	1813-4	
71	Tekke imamı molla İbrahim ibn-i Mustafa	1229	1813-4	Tekke imamı molla
2	Salih beyzade Muhammed bey	1230	1814	
33	Gümrükcü zade el hac Muhammed ağa	1232	1816-7	
98	Ömer Beşe oğlu Süleyman	1233	1817-8	Beşe
10	İstanköylü El-Hac Osmanzade Molla Muhammed	1234	1818-9	Molla
97	Sadık oğlu.....Şerif zade Süleyman	1234	1818-9	
40	Patrona Ali bey	1240	1824	
117	Okunamadı	1240	1824-5	
38	Etmekci oğlu Muhammed	1241	1825-6	

S2

Oval biçimli başlıklarda, başa tam oturan takkenin etrafına, takkeyi örtecek şekilde sarık sarılmıştır. Başlığın sağına doğru bir püskül uzanır. 4 tane örneği vardır. Biri hariç (numara 14) diğer dört örnekte 19. Yüzyıla ait olup, meslekleri belirtilmemiştir.

İzmir’de 2 tane(Ülker, 1987: 23-25), Trabzon’da 2 tane(Sümerkan-Okman, 1999: 182-183), Edirne’de 15 tane, Samsun’da 14 tane örnekler, bu tip başlıklara sahiptir(Çal-Çal, 2008: 20).

Giresun’da toplam 9 tane(İltar, 2005: 360),Göynük’de 3 tane(Çal, 2007: 306-7), Sinop’ta 3 tane(Bacque-Grammont-Vatin, 1987: 45-61), Rize Hemşin ilçesinde 1 örnek(Atacan-Bekar, 2001: nu 92) ve İstanbul Zeytinburnu mezar taşlarından 2 örneği görülür(Berk, 2011: 28). Bu başlık tipindeki yukarıda sıralanan örneklerin bir kısmında meslek belirtilmezken, meslek olarak, müftü, imam, halim, kadı, debbağbaşı, talebei-ulum, hattat muallim gibi kayıtlar vardır. Başlık tipinin örnekleri 18, 19 ve 20. yüzyıllara ait örneklerdir. Burada ele aldığımız örneklerde meslek kaydı yoktur. Tarihi belirlenen örneğimiz 19. Yüzyıla aittir.

S2 tipi başlıklar

Kat.	Kimliği	Hicri Tarih	Miladi Tarih	Meslek
14	Okunamadı	?	?	
56	Pilili İmamoğlu Ahmed ağa	1234	1818-9	
7	(Atarlı) serdaroğlu.....ağa	1270	1853-4	
100	Migdat oğlu Mehmedİbnİbrahim efendi	1271	1854	

S3

Başlığın büyük bölümü yatay yönde sarılmış sarık dilimleriyle çevrilmiş ve bakana göre sarığın üzerinden sol alttan sağ üste doğru bir şerit çekilmiştir. 10 örnekte görülür. 41 numaralı örnek 18. Yüzyıla aittir. 44 numarının tarihi tespit edilememiş olup, diğer sekiz örnekte 19. Yüzyıla aittir. 120 numaralı mezarda yatan kişinin şeyh olduğu görülür. Diğerlerinin meslekleri belirtilmemiştir.

Trabzon’da 2 tane, Of İlçesinde 1 tane(Sümerkan-Okman, 1999: 167,177), Giresun’da 12 örneği vardır(Çal-İltar, 2011: 27). Göynük’de 3 tane(Çal, 2007: 306), Samsun’da 1 tane(Nefes, 2002: 184), Edincik’de 1 tane(Tüfekçioğlu, 2005: 58), Kastamonu’da 14 tane(Canyurt, 2007; Gümüşdağ, 2007; Gündoğan, 2007), Rize Hemşin’de 19 tane(Atacan-Bekar, 2001), örnekleri görülen başlık tipinin 19. Yüzyılda yaygın olduğu ve meslek olarak ekmekçilik, müderrislik, şeyhlik, imamlık, müftülük, hatiplik, tüfekçibaşılık, kapıcıbaşılık, tüccarlık görülmektedir(Çal-İltar, 2011: 27). 18, 19 ve 20. Yüzyıldan örnekler görülmekle birlikte en yaygın olduğu dönem 19. yüzyıldır.

S3 tipi başlıklar

Kat.	Kimliği	Hicri Tarih	Miladi Tarih	Meslek
44	Muhammed Şükri	?	?	
41	Hacı Abdi Ağa’nın oğlu Es-Seyyid Süleyman Efendi	1135	1722-3	
9	Voyvoda Softazade Es-Seyyid Hüseyin Ağa	1244	1828-9	
119	Hüsam oğlu Süleyman Ağa	1246	1830-1	
96	Yoran-oğlu Hacı Mustafa’nın oğlu Seyyid	1248	1832-3	
104	Germeli Halil’in oğlu Merhum Hüseyin Çelebi	1249	1833-4	
12	Hüseyin Hoca oğlu Merhum Es-Seyyid Muhammed Ali Ağa	1254	1838-9	
4	Okunamadı	1275	1858-9	
88	Elem Şahoğlu Mehmed Çelebi	1276	1860	
120	Germeli Eş-şeyh Mehmed Efendi	1287	1870-1	şeyh

S4

S1 ve S2 tiplerinde olduğu gibi başlık ana şekli itibariyle oval biçimlidir. Takke

kısmı görülmez, başlığın tamamı düz şeritlerle çapraz olarak sarılmış, üst kısımda çapraz sarılan şeritleri tutacak şekilde yatay şeritle çerçevesiyle çevrilmiştir. Ayrıntıda diğer tipten ayrılan tarafı taşın daha yüzeysel işlenmiş olmasıdır. Şeritler çizilerek yüzeysel işlenmiştir. Bu gruba giren 1 başlık bulunmaktadır. 48 numaralı mezar taşına ait başlığın, 19. Yüzyıldan olduğu görülür ve mesleği hakkında bilgi yoktur.

S4 Tipi Başlıklar

Kat.nu:	Kimliği	H. Tarih	Miladi Tarih	Meslek
48	Derviş Ali Efendi oğlu el-Merhum Hamza Efendi	1229	1813-4	?

S5

S1 tipine benzer fakat başlık ana şekli itibariyle daire biçimindedir. Başlığa çapraz olarak sarılan düz şeritlerin enleri çok daha incedir. Belli aralıklarla sarılmıştır. Bu gruba ait 1 başlık örneği mevcuttur. 26 numaralı mezar taşının başlığı 18. Yüzyıla ait olup, mesleği belirlenmemiştir.

S5: Tipi Başlıklar

Kat.nu:	Kimliği	H. Tarih	Miladi Tarih	Meslek
26	Abdülaziz Efendi	14 Zilhicce 1191	13 Ocak 1778	?

2.1.2.Kavuk Tipinde Başlıklar

K1

Uzun bir fese benzer dilimli başlığın etrafına, içteki başlığın yaklaşık üst yarısı ve alt ön kısmı görülecek şekilde yanlara doğru taşkın bir sarık sarılır. Bu tipte 7 tane başlık tespit edilmiştir. 37 numaralı örnek 19. Yüzyıla ait olup, diğer altı mezar taşı da 18. Yüzyıldandır. 24 numaralı örneğin mesleği tespit edilememiştir. Diğer kişilerin meslekleri, iki mühürdar, iki şeyh, bir silahşör ve bir de voyvoda olarak karşımıza çıkar.

Eyüp'te bu tipte beş örnek bulunur(Çal, 2000: 210). Sarık kısmı aynı fakat başlık kısmı çubuklu olan Trabzon'da 2 tane(Sümerkan-Okman, 1999: 171-175)Edirne Üç Şerefeli Camisi Haziresi'nde 1 tane(Arslan, 2006: 465),Yozgat'da 17 tane(Acun, 2005) bu tip başlığın örnekleri mevcuttur.Laqueur, FII adını verdiği bu tipin 1696-1802 zaman diliminde örneklerin yarısından fazlasında meslek yazılmadığını, olanlarda da esnaftan yüksek seviyeli memurlara kadar geniş bir aralıkta görüldüğünü söyler(Laqueur, 1997: 150).

K1 tipi başlıklar

K at.	Kimliği	Hicri Tarih	Miladi Tarih	Meslek
21	Mühürdar İbrahim Ağa	1172	1758-9	Hüseyin Paşa Mühürdarı
66	Şeyh Mehmed	1173	1759-60	Şeyh
28	CânemHevaceMühürdarı El-Hac Ömer Ağa	1191	1777	Mühürdar
29	Binbaşızadezahimer? Şeyh El-Hac Yusuf Şevki	1198	1783-4	Şeyh - Tarik-i Nakşibendi
24	Es-seyyid Musa Bey Efendi	12...	17....	?
20	Mustafa Ağa	1211	1796-7	Hemid KazasındaBavlu Kasabasında Silahşör
37	Kapudan-u derya el gazi Hüseyin paşanın mirahoru İstanköy Voyvodası el hac Hasan ağa	1220	1805	Mirahor, İstanköy Voyvodası

2.1.3. Fesli Başlıklar

Feslerin yer aldığı bu tipin 2 alt tipi vardır. Daha çok feslerin kenar eğimlerine bağlı olarak alt gruplar belirlenmiştir. Hepsini aynı usta tarafından yapılmadığı ve kalıptan çıkmadığı için tipleri birbirinden ayırmak her zaman kolay olmamaktadır. İncelediğimiz erkeklere ait başlıklı mezar taşlarından 13 tanesi feslidir.

F1

Aziziye kalıplı olarak adlandırılan bu tipte fesin üst çapı alt çapından küçüktür ve kenar eğimi içbükeydir (Çal-Çal, 2008: 22). Kumbaracılar, Sultan Abdülaziz'in böyle bir fes taktığını yazmaktadır (Kumbaracılar, 1980: 27). Laqueur, X 3 adını vererek en yaygın fes tipi olarak kabul ettiği bu tipin İstanbul'daki en eski örneğinin M. 1846/47 yılına ait olduğunu belirtir (Laqueur, 1997: 155-158). 10 mezar taşı başlığında uygulanan bu başlıkların tamamı 19. Yüzyıla aittir ve en erken tarihlisi 1806 en geç tarihlisi ise 1846 tarihlidir. Yorgancı, Tüfenkçi Baş, mühürdar, müftü, Tersane-i amire kaptanı gibi meslek gruplarına ait kişiler olduğu görülmektedir.

F1 tipi başlıklar

Kat.	Kimliği	Hicri Tarih	Miladi Tarih	Meslek
57	Ferhad Ağa	1221	1806-7	Yorgancı
34	Derviş Hasan	1248	1832-3	
60	Alamer Hurşid Ahmed	1248	1832-3	
91	Bekir Hocanın oğlu Mü'min Çelebi	1256	1840	
61	Tüfenkçi Baş Muhammed Reis	1259	1843-4	Tüfenkçi Baş
31	İstanköy kaymakamının Damadı merhum Muhammed Raşid Ağa	1262	1845-6	
51	Merhum Hacı Ali Paşa'nın mühürdarı Hafız Muhammed Ağa	1265	1848-9	mühürdar
81	Esseyid Mustafa Hulusi Efendi	1266	1850	İstanköy Müftüsü
18	Hasan Bey	1270	1853	Tersane-i amire kapudan-larından
109	Kethüda oğlu Hasan'ın Oğlu Mehmed	1263	1846-7	

F2

Sultan Abdülhamid'in fesinden hareketle Hamidiye denilen bu tipte alt ve üst çap arasında fark azdır (Çal-Çal, 2008: 23). Kenar eğimi içbükey değil düzdür. Mezar taşları içerisinde iki başlıkta uygulandığı görülür. Meslekleri belirtilmeyen bu başlıkların ait olduğu mezar taşlarının ikisi de 19. Yüzyıla aittir.

F2 tipi başlıklar

Kat.	Kimliği	Hicri Tarih	Miladi Tarih	Meslek
116	Hacı Veli Beyin Oğlu Yusuf	1272	1855-6	
82	Haydar oğlu Hasan	1277	1860-1	

2.2. Mezar Taşlarında Kadın başlıklarının tipleri

İncelediğimiz kadın mezar taşlarından 37 tanesi başlıklıdır. Bu başlıklar biçimlerine göre iki ana grupta toplanmaktadır. Erkek başlıklarından ayırt edilmesi için Kd harfleri ile kodladığımız bu başlık tiplerinin Kd-1 ve Kd-2 tipi mevcuttur.

Kd-1

Bu tipte boyun kısmı alttan itibaren yukarıya doğru genişleyerek yükselir, dışa doğru bir kavisten sonra 3-5 cm yüksekliği olan düz veya kavisli bir tablayla son bulur. Bu tipte 27 başlık tespit edilmiştir. 22 tanesi 18. Yüzyıla ait olan mezar taşlarının 5 tanesi 19. Yüzyıldandır.

Kd-1 Tipi başlıklar

Kat.	Kimliği	Hicri Tarih	Miladi Tarih
74	109 Ümmü selim	1136	1723-4

79	114	Fatıma kadın	1141	1728-9
73	108	Hacı Muhammed Kızı Fatıma	1145	1732-3
72	107	Fatıma kadın	1156	1743-4
54	85	Zeyneb Kadın	1165	1751-2
62	94	Emine Kadın	1165	1751-2
77	112	Aişe hatun	1166	1752-3
92	154	-----hatun	1175	1761-2
118	205	Hatice Kadın	1179	1765-6
111	197	Ümmü Gülsüm	1185	1771-2
113	200	Hafıza	1189	1775-6
70	105	ÜmmügülsümTuti	1198	1783-4
103	180	Raziye Kadın	1198	1783-4
68	103	Fatma Molla	1206	1791-2
93	158	Hatice kadın	1206	1791-2
6	11	Ata kerimesi merhume Hafise	1213	1798-9
5	9	Kara Hüseyin Kerimesi Aişe (Satı)	1214	1799-1800
58	89	Karamanlı kerimesi Aişe molla	1214	1799-1800
64	96	Kalemcioğlu Mustafa'nın Zevcesi Ümmühan	1214	1799-1800
87	140	Monla Süleyman'ın Kerimesi Zeyneb Kadın	1214	1799-1800
105	185	Germeli el-hac Osman Ağa'nın Kerimesi Zeyneb Dudu (Tuti)	1214	1799-1800
84	126	Kahveci kızı Emine kadın	1215	1800-1
47	77	El-Hac Seyyid İsmail Efendinin Zevcesi ŞerifeÜmmügülsüm Kadın	1218	1803-4
27	46	Yusuf Hoca Zade Hüseyin Hoca Kerimesi Merhume Hafize kadın	1219	1804
36	57	Mustafa hocanın Kerimesi Zeynebmonla	1220	1806
63	95	Cocaoğlu Hüseyin Ağa karısı Hatice kadın	1228	1813
52	83	Muhammed'in kızı Fatıma	1258	1842

Kd-2

Bir mantarı andıran biçimiyle boyun kısmı alttan yukarıya doğru az daralır ve tepe kısmı kaplumbağa sırtı gibi kavilidir. Kavisli kısım kademelidir. Tarihi belirlenemeyen 1 ve 11 numaralı örneklerin dışında, 8 mezar taşı da 19. Yüzyıla aittir.

Kd-2 Tipi başlıklar

Kat.	Kimliği	Hicri Tarih	Miladi Tarih
1	Merhum el Hac Abdülkadir kerimesi...hanım	?	?
11	Okunamadı	?	?
16	Okunamadı	1222	1807-8
42	Ergenzade hacı Ali'nin kerimesi Şerife Hafize Kadın	1226	1811-2
106	İbrahim Hoca'nın Kerimesi Şerife Hatice	1229	1813-4
95	Yaran-oğlu Hasan Ağanın kerimesi Şerife Hatice Monla	1229	1813-4
102	Kılıncı oğlu Mustafa'nın Kızı Şerife Aişe	1230	1814-5
85	Hosem-oğlu Mustafa Kerimesi Hatice kadın	1236	1820-1
110	Milashlı oğlu Mehmed'in kerimesi Zeyneb Hatun	1257	1841-2
101	Hacı Veli oğlu Hacı Mustafa Kerimesi Nayile kadın	1268	1851-2

İstanköy mezarlıklarda bulunan Osmanlı döneminden mezar taşları üzerinde yapılan çalışmada, mezar taşlarının başlıklarına ait özellikler ortaya konmuştur. Erkek ve kadın başlıkları olarak iki grupta ele alınan başlıklar genel biçim ve özellikleri yönüyle sınıflandırılmıştır. Sonuç olarak; ele alınan başlıklı toplam 120 mezar taşından 83 tanesinin erkek, 37 tanesinin ise kadınlara ait mezar taşları olduğu tespit edilmiştir. 6 mezar taşının tarihi okunamamıştır. Tarihleri okunabilen; 53 tanesi 18, 61 tanesi 19. yüzyıllara aittir.

Bir makale sınırları içerisinde başlık tipleri değerlendirilen mezar taşlarında birkaç sülüs kitabenin dışında genel olarak kullanılan yazı türü nesih yazıdır. Mezar taşlarında kullanılan malzeme birkaç örnek dışında mermerdir. Tamamı oyma tekniği uygulanarak işlenmiştir.

İncelediğimiz, İstanköy, Germe Köyü ve Narenci/Narince mezarlıklarında bulunan mezar taşları, Osmanlı'nın Anadolu dışında meydana getirdikleri eserlerden günümüze ulaşabilmiş önemli kültür varlıklarımızdır. Aynı anlayışın ürünleri olduklarından Anadolu'daki çağdaşlarıyla aynı özellikleri yansıtmaktadırlar.

3. Katalog (İstanköy Adasındaki Osmanlı Dönemi Başlıklı Mezar Taşları)

<p>1-1</p> <p>Hüvel Bâki Azrail gelip çökdü sineme vermedi aman Henüz kadem basmadım on altı yaşına heman Dünyadan murad almadan cennate oldum revan Ol derdime sabırlar vere rahimürrahman Merhum el -Hac Abdülkadir kerimesi ...hanımın rûhiyçün</p>	<p>2- 3</p> <p>El Bâki Fenadan bekaya eyledi rıhlet Hak ede kabrini ravza-i cennet Merhum ve mağfur Salih Beyzâde Mehemmed Bey ruhıy-çün Rızâen-lillahi'1 -Fâtiha Sene 1230</p>	<p>3 - 6</p> <p>Hüve'l -bâki Beni kıl mağfıret ede Yezdân Bihakk-ı arş-ı a'zâmnûr-ı Kur'ân Gelip kabrimi ziyaret iden ihvân Edeler ruhuma bir Fatiha ihşân Merhum ve mağfur muallimü's- sıbyân Hüseyin Hoca ruhuna Fâtiha 1223</p>
<p>4 -7</p> <p>Hüve'l- bâki Bana mağfıret eder Yezdân Bihakk-ı arş-ı a'zâmnûr-ı Kur'ân Gelip kabrimi ziyaret eyleyen ihvân Edeler ruhuma bir Fatiha ihşân Eşraf-ı kaza..... Merhum MehemmedRif'at..... sene 1275</p>	<p>5 -9</p> <p>Hüve'l -bâki Nazeninim gitti.... Fırakı kaldı..... Merhume ve mağfure... Kara Hüseyin Kerimesi Ayişe (Satı) ruhunael-fatiha Sene 1214</p>	<p>6 -11</p> <p>Ah mine'l-mevt Nazeninim gitti..... Gençliğine doymadan Ata kerimesi merhume Hafise Ruhuna Fatiha Sene 1213</p>
<p>7 -14</p> <p>Hüve'lhayy sene 1270 İlahi ravza-i cennât Eyle makamın Yezdân (Atarlı) Serdaroğluağa ruhuna</p>	<p>8 -16</p> <p>Halil Reis Oğlu Debağ Merhum Usta Yusuf Ruhuna Fatiha Sene 1197</p>	<p>9 -17</p> <p>Hüve'l -bâki Beni kıl mağfıret Ede Yezdân Bi-hakk-ı arş-ı â'zâmnûr-ı Kur'ân Gelip kabrimi ziyaret eden ihvân Edeler ruhuma bir Fatiha ihşân Voyvoda Softazade Merhum Ve mağfürunleh Es-Seyyid Hüseyin Ağa'nın RuhıyçünRızâ'en-lillahil - Fatiha Sene 27 C. 1244</p>
<p>10 -18</p> <p>Hüve'lHallak'ül-bâki Dikkat ile nazar eyle şu mezar taşıma Akıllı isen gafıl olma aklını al başına Salınıp gezerken bak ne geldi başıma Akıbet nazar oldum taş dikildi başıma Merhum ve mağfürunleh İstanköylü El-Hac Osmanzade Merhum MonlaMehemmed'in Ruhuna El-Fatiha Sene 29 nün 1234</p>	<p>11 -22</p> <p>Hüve'l-bâki Cihan bağında taze bir nihal? ...soldu ecelden</p>	<p>12 -23</p> <p>Hüve'l-bâki Çün ecel geldi ona olmaz aman..... Mağfıret kıl olmasın halı meyan Muzaffer nur-i şefaât kıl her zaman Hüseyin Hoca oğlu Merhum Es-Seyyid Muhammed Ali Ağa Ruhuna El- Fatiha Sene 1254</p>
<p>13 -26</p> <p>Hüve'l-baki Merhum ve Mağfürunleh</p>	<p>14 -27</p> <p>Okunamıyor</p>	<p>15 -28</p> <p>Hüve'l-Hallakü'l-bâki Merhum ve mağfur El-muhtac ila rahmeten Bi'l-gafur Muhammed Ağa Ruhuna Fatiha Sene 1177</p>

		
<p>16 -29 Hüve'l-bâki Yâllâhi rahmetini kıl â'yan Meskenimi eyle Firdevs-i Cihan İki körpe kuzuyu nâle...figan Zevcimi Güşedicekırıcı'î emrini ben Zevcesi heybetullah... ruhıyçün El Fatiha 1222</p>	<p>17 -30 Okuyalar Fatiha-i rahmetenli'l-alemin Durağı cennet ola makam-ı emin Merhum ve mağfur Monla Hamza ruhıy-çün El-fatiha Sene 1204</p>	<p>18 -31 Ah-minel-mevt Bu cihan bağına geldim mürüvvet görmedim Derdime derman aradım... Ah ile zar kılarak tazeliğime doymadan Çün Ecel payesine ?dolmuş muradım almadım Düşmanlar elinden kurtulmayup Ve müntesip olup evlatlarına Doymayan merhum ve mağfur Tersane-i amire kapudanlarından Hasan Beyin ruhuna Fatiha Sene 27 sad 1270</p>
<p>19 -32 Hüve'l-bâki Fenâdan bekaya eyledi rihlet Ede kabrini Hak ravza-i cennet İhvandan Fatiha Huda'dan rahmet Bula ruhu ruz-i cezada izzet Merhum ve mağfur el-muhtâc Ali rabbihî'l-gafur cennet mekân Kiçecizade El-Hac Muhammed Ağanın ruhuna Fatiha Sene 1224</p>	<p>20 -33 Hüve'l-bâki Hemid kazasındaBavlu Kasabasında Silahşör Hazret-i Şehriyari Gemalmaz? Merhum ve mağfur Ali Rabbihî'l-gafur Mustafa Ağa Ruhuna Fatiha Sene 1 ... 1211</p>	<p>21 -34 Hüve'l-hallaku'l-bâki Merhum Hüseyin Paşa Mühürdarı Merhum Mühürdar İbrahim Ağa'nın Ruhuna El-Fatiha Sene 1172</p>
<p>22 -35 Hüve'l-hallakü'l-bâki Beni kıl mağfıret ey rabb-i Yezdân Bi-hakk-ı arşı â'zam nur-ı Kur'ân Gelip kabrimi ziyaret iden ihvân ideler ruhuma bir Fatiha ihsân merhum ve mağfur Mühürdar zade Hüseyin Ağa ruhıy-çün</p>	<p>23 -36 Merhum ve mağfur el-muhtâc İlâ rahmeti rabbihî'l-gafur Bekir Paşa.... Hacı MehmedKapudan Zade Ömer Kapudan'ın Ruhıy-çün Fatiha Sene 1228</p>	<p>24 -38 Huve'l-hallaku'l-bâki ilahi..... (Muhtemelen bir ayet) Sadr-sabık halemi İbrahim (kırık) hazine-i daire silahşörü (kırık) merhum vemağfurunleh Es-seyyid Musa Bey Efendi'nin Ruhıy-çün El-Fatiha Sene 12....</p>
<p>25 -39 Hüve'l-bâki Ziyaretten muraddu'adır Bugün bana ise yarın sanadır Merhum ve mağfurunleh Garnabudzade El-Hac Mustafa Çelebi'nin Ruhıy-çün El-Fatiha Sene 1215</p>	<p>26 -41 Hüve'l-Hallaku'l-bâki Kudema-yi kibar-i rical-i devlet-i âliye Ve mahlusabirinhayr-u heva-i imhanmenşe-i namudar Ve sahib-i tarihi ruzgar-ı mükeddema Orduyu Hümayunda yeniçeri Efendisi iken Azimdar el-karar olan ...hacimehmed Efendi merhumun sulbi veledi... Merhum ve mağfur</p>	<p>27 -46 Hüve'l-hayye'l-baki Azrail gelip çökdü sineme vermeden Aman henüz kadem basmadım on altı Yaşıma heman dünyadan murad almadan Cennate oldum revan sabırlar ver ? Ol rahimurrahman merhum Yusuf Hoca Zade Hüseyin Hoca Kerimesi Merhume Hafize kadın Ruhuna el-fatiha</p>

		Abdulaziz Efendi ruhu-çün el-Fatiha 1191Fi 14 zilhicce	Fi sene 5 rebi'ül-evvel 1219
28 -48 	Hüve'l-hallak'ül-baki Ziyaretten murad duadır Bugün bana ise yarın sanadır Merhum ve mağfur el- muhtâc Âli rahmete rabbü'l-gafur Cânım Hoca Mühürdarı El-Hac Ömer Ağa'nın ruhuna El-Fatiha Fi Sene şevval 1191	29 -49 	30 -50 Hüve'l-hallakü'l-bâki Dar-ı dünyada cıvan iken gezerdim Bir zaman nagehan iradesi ecel Etdi yerim bağ-ı cenan Mağfîret kıl olmasun hali yaman Mazhar-ı nur-ı şefa'at kıl her zaman Merhum ve mağfur mühürdar Zade Süleyman Ağa'nın Ruhıy-çün El-fatiha Sene şevval 1219
31 -51 	Hüve'l -bâki Gel efendim nazar eyle şu mezar taşına Akıllı isen gafil olma aklını al başına Salınıp gezerdim bak neler geldi başıma Akıbet nazar oldum taş dikildi başıma Hâcegân-ı dîvân-ı hümâyundan İstanköy kaymakamının Damadı merhum Muhammed Raşid Ağanın ruhıy-çün el Fatiha Sene 1262	32 -52 	33 -53 Hüve'l -bâki Beni kıl mağfîret ey rabb-i Yezdân Bi-hakk-ı arşı â'zamnûr-ı Kur'ân Gelip kabrimi ziyaret iden ihvân Edeler ruhuma bir Fatiha ihvân Merhum ve mağfur gümrükcü zade el hac Muhammed ağa Ruhuna el Fatiha Sene 1232
34 -54 	Hüve'l -bâki Merhum ve mağfur El muhtac ila rahmeti Rabbî'l -gafur cennet- mekân Derviş Hasan Ruhuna rızaenlillahi El Fatiha sene 1248	35 -56 	36 -57 Mustafa Hocanın Kerîmesi cennet-mekan Merhume Zeynebmonla Ruhuna Fatiha Sene 22 Zilkade 1220
37 -62 	Hüvel-baki Beni kıl mağfîret ey rabb-i Yezdân Bi-hakk-ı arşı â'zamnûr-ı Kur'ân Gelip kabrimi ziyaret eden ihvân Edeler ruhuma bir Fatiha ihvân Merhum kapudan-u derya el gazi Hüseyn paşanın mirahoru İstanköy Voyvodası merhum el -Hac Hasan Ağa Ruhıy-çün Fatiha Sene 21 sefer 1220	38 -63 	39 -65 Ziyaretten murad duadır Bugün bana ise yarın sanadır Merhum ve mağfürunleh Erkek-zade el hac Veli ağa ruhıy-çün Bihayri'l- Fatiha Fî sene 1196
40 -66	Hüvel bâki Din ü devlet uğrunda	41 -67	Hüve'l-bâki Böyle buldum bu cihani
		42 -68	Huve'l-Baki Genç-iken göçtü cihandan

 <p>savaşan İki âlemde olur faik envâ- ışan Can verip aldı canan iş patrona Ali bey Gice mağfîret kıldı şehadetle güzer Felek cepmi açılıp örseledi faniden Etti sırat ile liman bekaya ... Kimi de göçmüşiken sıdk-u Hulusi .. Doğduğu memleketi nişan-ı hak kıldı ... Gark idipMevladan Huzırve İlyas ile haşr eylerim mahşere Okuyup ruhuma merhumu ziyaret edeni Kanadın lütfuna pak-i şarabı köşk Hazarana etti şehadet dedi Saffet tarihi Bizim maksude şahide Ali bey kıldı sefer Sene 12 muharrem 1240</p>	 <p>sanki bir zill-i hayal Ol sebepten kimse etmez benim halime su'al Ben dedim el-hakime- Allah razıyım her emrine Çün ezelden böyle takdir eylemiştir zü'l-celal Hacı Abdi Ağa'nı oğlu merhum Es-Seyyid Süleyman Efendinin Ruhıy-çün el-fatiha Sene 1135</p>	 <p>böyle bir Hulk-ı halim, dilerim kabrini pür nur eyleye Rabbu'l-kerim, yirmi iki yaşına Ermış iken bu nevcivan da'vet Etti kendini ol Hâlık-ı ferdu'l-Hakîm Erkek-zade hacı Ali'nin kerimesi Merhume Şerife Hafize Kadın Ruhu-içünbi-hurmeti'l- Fatiha Fi-sene 1226</p>
 <p>43 -69 Bekaya azmedüp dar-ı fenadan Bu dünyayı koyup çün etti rıhlet Ve fahr-ı kâinatın hürmeti- çün Günahı afv oluna ruhuna rahmet Merhum ve mağfur Karabağlı Uzun Mustafa Çavuş Ruhuna Fatiha Sene 1187</p>	 <p>44 -71 Huve'l-Baki Olıcak ferman-ı Hak ister icabet da'vete Emrine muti' olan cümle irerler izzete Azmedüp beka mülküne bir merd-i sahi El çeküp fani cihandan erdi kurb-ı rahmete İzmir paye-i mücerredî rütbe-i refia Ve dördüncü rutbe-i mecidi nişan-ı zî-şana haiz İstanköyî merhum Muhammed Şükri</p>	 <p>45 -74 Ziyaretten murad olan du'adır Bugün bana ise yarın sanadır Merhum Osman Kethüdanın Ruhu-içünriza'enlillah El-fatiha Sene 1174</p>
 <p>46 -76 El-baki Genç-iken göçtü cihandan böyle bir hulk-ı halim, dilerim kabrini pür-nur eyleye Rabbi'l-Kerim, el-hâc Zaim-zade Ali Ağa- nın oğlu merhum Muhammed Ağa Ruhuna Fatiha Sene 1229</p>	 <p>47 -77 Huve'l-Baki Ya ilahî ol mübarek ism-i pakın İzzeti, hem resulün fahr-i âlem şah-ı kevineyn hürmeti eyle kabrim ravza-i cennet ya ilaha' el-âlemîngice gündüz eylesün hur u gılma(n) hürmeti El-hâcSeyyid İsmail Efendi'nin Zevcesi merhume Şerife Ümmügülsüm Kadın ruhuna el-Fatiha Fi-sene 1218 gur-re-i R (Receb)</p>	 <p>48 -78 Huve'l-Hayyü'l-Baki Diyar-ı Rum ilinde Selanik Sancağında vaki Kara Ferid (?) Vücut ve hanedanından ve eşraf-ı Kuzattan olup mahall-i menfasına Âzim iken irtihal-i dar-i beka iden Derviş Ali Efendi oğlu el- Merhum Hamza Efendi ruhu-içün Fatiha Fi-sene 1229</p>
<p>49 -79 Huve'l-baki Ya ilahi ol mübarek ism-i pakın (?) izzeti hem resulün fahr-i âlem şah-ı kevineyn hürmeti eyleye kabrin ravza-i cennet ilaha'l-âlemîn gice gündüz eylesünler hur u</p>	<p>50 -80 Ziyaretten muradheman Bir du'adır bugün bana ise Yarın sanadır merhum Ve mağfur kaldır / Kaldar (?) / oğlu Ömer ruhuna Fatiha Sene 1181</p>	<p>51 -82 Hüve'l-Baki Bulunmaz bu çaresineylesün Olaneylesün ...teselli bulmadı bir pare gönlüm neylesün Terk etdi cümleartırdıömr endişesin</p>

 <p>gılman hizmeti Tuyfer-zade Taşcı ayarı Merhum Muhammed Ağa ruhu-çün El-Fatiha fi-sene 10 Muharrem (?) 1197</p>	 <p>Ziyaretten muradheman bir du'adır Bugün bana ise yarın sanadır Merhum ve mağfur Emir Hacı Mustafa ölümü (?) Ruhu-içün el-Fatiha 25 Sefer 1196</p>	 <p>Sındurdı (?).....sad-pare gönlüm neylesün Merhum Hacı Ali Paşa'nın mühürdarı Hafız Muhammed Ağa'nın Ruhu-içün Fatiha Sene 1265</p>
 <p>52 -83 Sene 1258 Ah mine'l-mevt Muhammed tek (?) kızı Merhume Fatima ruhuna</p>	 <p>53 -84 Ziyaretten muradheman bir du'adır Bugün bana ise yarın sanadır Merhum ve mağfur Emir Hacı Mustafa ölümü (?) Ruhu-içün el-Fatiha 25 Sefer 1196</p>	 <p>54 -85 Bir nezaninin merkatıdır Bu mezar, hâke yeksan Eyledi nazik tenin ru- zigâr merhume Zeyneb Kadın ruhuna Fatiha Sene 1165</p>
 <p>55 -86 El-baki Fenadan bekaya eyledi rihlet İde kabrini ravza-i cennet Güremeneli / KeremeneliDuhancı Merhum Mustafa Ağa'nın Ruhu-çün Fatiha Sene 1228</p>	 <p>56 -87 El-baki Çar-eburu bir dila-ver nagehan Yeryüzünde yürür-iken şaduman Katilin elinde oldu maktul Bulmadı derdine çare el- aman Doymayubgitti gençliğine heman Pilili İmam oğlu merhum Ahmed Ağa ruhuna Fatiha Sene 1234</p>	 <p>57 -88 El-baki Emretti Huda eyledi ferman Erişti ecel virmede aman Diyar-ı gurbette vefat İden yorgancı Merhum Ferhad Ağa'nın Ruhuna Fatiha Sene 1261</p>
 <p>58 -89 Huve'l-Baki Kara monla (molla) kerimesi Merhume ve mağfure El-muhtaç ila-rahmeti Rabbihi'l-Gafur Aişe molla Ruhuna Fatiha Fi-sene 1214 m. Gurre</p>	 <p>59 -90 Huve'l-Baki Ah-ile zar kılarım gençliğime Doymadım çün ecel gelmiş Muradım almadım takdir bu imiş Ta ezelden bilemedim merhum Ve mağfur Es-Seyyid Muhammed Ağa Ruhuna Fatiha Sene 1204</p>	 <p>60 -92 Huve'l-Baki Merhum ve mağfur El-muhtac ila rahmeti Rabbihi'l-Gafur cennet- mekân GulamHurşid Ahmed'in ruhuna lillahi El-fatiha sene 1248</p>
 <p>61 -93 Huve'l-Baki Fenadan bekaya eyledi Rihlet, ide kabrini Hak ravza-i cennet Merhum ve mağfur Tüfenkçi Başı Muhammed Reis Ruhuna el-Fatiha Sene 1259</p>	 <p>62 -94 Ya Huve'l-Baki Ziyaretten muradhemandu'adır Bugün bana ise yarın sanadır Merhume ve mağfure Emine / Ümmet / Emet Kadın Ruhu-içün El-Fatiha Tarihi- sene 1165</p>	 <p>63 -95 Huve'l-Mu'in Cocaoğlu / Cüceoğlu Hasan Ağa kızı merhume Ve mağfure Hatice kadın ruhuna Fatiha sene 1228</p>
 <p>64 -96 Ah mine'l-mevt Ziyaretten murad bir du'adır Bugün bana ise yarın sanadır Kalemcioğlu Mustafa'nın Zevcesi merhume Ümmühan ruhuna</p>	 <p>65 -97 Merhum ve mağfur Kırımlı (?) Muhammed Efendi Ruhuna Fatiha Sene 1155</p>	 <p>66 -98 Merhum ve mağfur Şeyh Mehmed / Muhammed ru- hu-çün Fatiha Sene 1173</p>

	Sene 1214		
67 -102	Fenadan bekaya eyledi rihlet İde kabrini Hak ravza-i cennet İstanköylü Ahmet Hâce oğlu merhum ve mağfur Âbidin ruhuna Fatiha Sene 1214	68 -103	Huve'l-Hayyü'l-Baki Bu bağ-ı gülşende bir gonca iken Bad-ı ecel beni eyledi hazan Bir gül-i ziba ve nazenin iken Eyledi Hak beni hâk-ile yeksan Merhume ve mağfure Fatıma Molla Ruhuna Fatiha Sene 1206
	70 -105		69 -104
Huve'l-Baki Merhume ve mağfure ÜmmügülsumTuti Ruhu-içün El-Fatiha Sene 1198	71 -106	Vebanın şiddeti zehirden acı Takdir böyleymiş nedir ilacı Tekke imamı merhum molla İbrahim ibn-i Mustafa Ruhuna Fatiha Sene 1229	72 -107
	73 -108		75 -110
La ilahe illallah Muhammedunrasulullah Hacı Muhammed Kızı merhume Fatıma ruhuna Fatiha Sene 1145	74 -109	Merhume Ve mağfure Ümm-i Selim Ruhuna Fatiha Sene 1136	75 -110
	76 -111		78 -113
El çeküp fani cihandan ittim bekaya rihleti Terk edip gerüye mal mülkü devleti Kim gelüp kabrimi ziyaret eyleyen ihvan Okuyalar ruhum içinKulhuva'allah Ayeti merhum sınırsız-zade Hacı Ahmet Ağa ruhuna Fatiha Sene 1225	77 -112	Ziyaretten murad bir du'adır bugün bana ise yarım sanadır Merhume ve mağfure Aişe hatun Ruhuna Fatiha Sene 1166	78 -113
	79 -114	80 -115	81 -118
Merhume Fatıma kadın Ruhuna Fatiha Sene 1141	Merhum ve mağfur El-hâc İbrahim İbn-i el-hâc Hasan Ruhuna Fatiha	Huve'l Baki Nev-civanım uçtu cennet bağına Fırakı kaldı valideynin canına İstanköy Müftüsü mahdumu	

			Fi-sene 15 1199		Merhum esseyid Mustafa Hulusi Efendi ruhiyçün Fatiha Sene 1266 Fi 20 zi'l hiççe
	82 -123 Hüve'l-Hayy sene 1277 Haydar oğlu Merhum ve magfur Ca'fer (?) ruhiyçün Fatiha		83 -125 Mumcu oğlu Hac(ı) Ali bin Muhammed Çelebi Ruhuna Fatiha Sene 1176/Zi'lkade 15		84 -126 Ah mine'l-mevt Gençliğine doymayan Muradına ermeyen Kahveci kızı merhume Emine Kadın ruhuna Fatiha Sene 1215
	85 -129 El-Baki Ziyaretten muradheman bir duadır Bugün bana ise yarın sanadır Gençliğine doymadan Muradına ermeyen Merhume ve magfure Hüsam oğlu Mustafa Kerimesi Hadice Kadın Ruhuna Fatiha Sene 1236		86 -139 Ziyaretten murad bir duadır Bugün bana ise yarın sanadır Emîrân (?) -zâde merhum ve Magfur Hacı Muhammed Ağa Ruhiyçün Fatiha sene 1208		87 -140 Ah mine'l-mevt Monla Süleyman'ın Kerimesi merhume Zeyneb Kadın ruhuna Fatiha Sene 1214
	88 -141 Ah mine'l-mevt Fenadan bekaya eyledi rihlet İde kabrini hak ravza-i cennet Elem Şahoğlu merhum vemagfurun leh Muhammed Çelebi Ruhiyçün el-Fatiha Sene 1276 7 Zi'l -kade		89 -142 Okuyalar Fatiha kim rahmeten li'l-âlemîn durağı cennet ola fi makamınEmîn merhum Abdi- zâde Mehmedün oğlu Molla Mustafa ruhuna Fatiha Sene 1222		90 -148 Okuyalar Fatiha rahmeten li'-l âlemîn durağı cennet ola fi makamın Merhum ve magfurMemi Ağa ruhiyçünbi-hurmeten El-fatiha sene 1196 Fi 20 Rebiu'l-evvel
	91 -153 Ah mine'l-mevt 25 Receb sene 1256 Okuna bir Fatiha rahmetenli'lâlemîn Bekir Hocanın oğlu Merhum Yûsuf Çelebi ruhuna Fatiha		92 -154 Gençliğine doymayan -----suluktan vefât iden merhume -----hatun Ruhuna Fatiha Sene 1175		93 -158 Merhume ve magfure Hatice Kadın Ruhuna Fatiha Sene 1206
	94 -159 Huve'l-Baki Merhum ve magfur Kulu oğlu Halil Ağa ruhiyçün Bi-hürmeti'l-fatiha Sene 1206		95 -160 Bir gül gonca iken ecelimden Soldum bağ-ı cihanı terk idübcennetü'l-a'lâyı Yaran oğlu Hasan Ağanın kerimesi merhume Şerife Hadice Monla Ruhuna Fatiha		96 -161 Hüve'l-Baki Yârân oğlu Hacı Mustafa'nın oğlu Merhum ve magfûrSeyyid Ruhuna el-Fatiha Sene 1248

			Sene 1229		
97 -171	Ah mine'l – mevt Merhum ve magfur Sadık oğlu... Şerif zade Süleyman'ın ruhuna Fatiha Sene 1234	98 -172	El-Baki Fenadan bekaya eyledi ruhlet İde kabrini Hak ravza-i cennet Merhum ve magfur Ömer Beşe oğlu Süleyman Ruhuna Fatiha Sene 1233	99 -173	Merhum Veli Ruhuna Fatiha Sene 1179
	100 -176	Hüve'l-Hay sene 1271 İlahi ravza-i cinan eylemekâm-ı Emîn Ma'den oğlu Muhammed bin İbrahim Efendinin Ruhuna Fatiha		101 -178	Hüve'l-Baki Fenadan bekaya eyledi rihlet İde kabrini hak ravza-i cennet Hacı Veli oğlu Hacı Mustafa Kerimesi merhume Naile Kadın ruhuna Fatiha Sene 1268
	103 -180	Merhume ve magfure Raziye Kadın Ruhuna Fatiha Sene 1198		104 -184	Hüve'l-Baki Hasretâ fani cihanda tül-ı 'ömr Süremedümfürkatâ takdir bu imiş tâ ezelden bilmedim merhûm ve magfûr Germeli Halil'in oğlu Merhûm Hüseyin Çelebi ruhuna Fatiha Sene 124
	105 -185	Hüve'l-Baki Germeli el-hac Osman Ağa'nın Kerimesi merhume ZeynebTütî Ruhuna Fatiha Sene 1214		106 187	Gençliğine doymayan Muradına ermeyen İbrahim Hoca'nın Kerimesi merhume Şerife Hadice Ruhuna Fatiha Sene 1229
	107 -189	Murad (?) Oğlu Ahmed Beşe (?) Ruhuna Fatiha Sene 1150		108 -190okunamadı. 1284

<p>109 -191</p> <p>Hüve'l-Baki Ah ile zar kılarak tâze liğime doymadım çün ecel peymânesi dolmuş murâdumalmadum Kethüda oğlu Hasan'ın Oğlu merhum Muhammedün Ruhıyçün Fatiha Sene 1263</p>	<p>110 - 192</p> <p>Hüve'l-Baki Milaslı oğlu Muhammedün kerimesi Gençliğine doymayan Merhume Zeyneb Hatun Ruhıyçün el-Fatiha Sene 1257</p>	<p>111 -197</p> <p>Bir nâzeninünmerkadidür bu mezar Eylemiş nâzik teni hâk eyledi rûzgâr Merhume ve magfure Ümmü Gülsüm ruhuna Fatiha sene 1185 Gurre-i Muharrem</p>
<p>112 -198</p> <p>Merhum ve magfur Mustafa Beşe Ruhuna Fatiha Sene 1213</p>	<p>113 -200</p> <p>Nev-civânım uçtu cennet bâğına Fırakı kaldı vâlideyincân(ına) Merhume Hafıza Ruhuna Fatiha Sene 1176</p>	<p>114 -201</p> <p>Merhum ve magfur Karakayalı Monla Muhammedün oğlu İsmail'in ruhuna Fatiha fi 13 zi'lhicce sene 1213</p>
<p>115 -202</p> <p>Ziyaretten murad olan hemân duadır Bugün bana ise yarın sanadır Gençliğine doymayan muradına Ermeyen merhum ve magfur Küçük Muhammed ruhıyçün Fatiha sene 1210 Fi 11 Şaban</p>	<p>116 -203</p> <p>Hüve'l-Hay Sene 1272 Cihanı mubini Can Hacı Veli Beyin Oğlu Yusuf'un Ruhuna Fatiha</p>	<p>117 -204</p> <p>Hüve'l-Hallaku'l-Baki sene 1240 Merhum ve magfurun leh Yârân Oğlu el-hâc.... Ali-zâde (?)</p>
<p>118 -205</p> <p>Merhume ve magfure Hadice Kadın Ruhıyçün el-Fatiha Sene 1179</p>	<p>119 -206</p> <p>Hüve'l-Baki Meskenim kıl yâHudâbâğ-ı cinân Razıyım emrine eyledim teslim-i cân Merhum ve magfurun leh Hüsâm oğlu cennet-mekân Süleyman Ağanın Ruhıyçün el-Fatiha Sene 1246</p>	<p>120 -211</p> <p>Hüve'l-Baki Ulema-i kiram ve meşayih-i zü'l-ihtiramdan Germeli Eş-seyh Muhammed Efendi Hazretlerinin rûh-ı şerifiyçün el-Fatiha Sene 1287</p>

Kaynakça

1. Acun, 2005: ACUN, Hakkı., Tüm Yönleri İle Çapanoğulları ve Eserleri, Ankara, 2005.
2. Arseven, 1983: ARSEVEN, Celal Esad., "Baş Giyimi- Baş Giyeceği", Sanat Ansiklopedisi I, (İstanbul 1983).
3. Arslan, 2006: ARSLAN, Ayşegül., Edirne Üç Şerefeli Camii Haziresi Mezar Taşları, Gazi Ü. Sos. Bil. Ens. Sanat Tarihi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi (Ankara, 2006).
4. Atacan-Bekar, 2001: ATACAN, Veysel - BEKAR, Serdar., Rize Hemşin Yöresi Osmanlı Mezar Taşları Ve Kitabeleri, Türk Halk Kültürünü Araştırma Ve Tanıtma Vakfı Yayını, Ankara, 2001.
5. Atasoy, 2005: ATASOY, Nurhan., Derviş Çeyizi-Türkiye'de Tarikat Giyim Kuşam Tarihi, Ankara, 2005.
6. Bacque-Grammont-Vatin, 1987: NicolasBacque-Grammont, J.L- Vatin, Nicolas, "SteleTurcicaelil Le Musee De PleinAir De Şile", TürkischeMiszellen, Robert AnheggerFestschrift, VariaTurcicae., IX, İstanbul-Paris, 1987, 45-61.
7. Berk, 2006: BERK, Süleyman., Zeytinburnu'nun Tarihi Mezar Taşları Zamani Aşan Taşlar, Zeytinburnu Belediyesi Yayını Nu:8, İstanbul, 2006.
8. Canyurt, 2007: CANYURT, Filiz., Kastamonu Şehri İsmail Bey Külliyesi, Saray Camisi, Hepkebirler Camisi, Muzafferiddin Gazi Türbesi Hazirelerinde Bulunan Mezar Taşları, G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007.

9. Çal, 2007: Çal, Halit., "Göynük (Bolu) Şehri Mezar Taşları", Vakıflar Dergisi, 30. Sayı, Ankara, 2007.
10. Çal-Çal, 2008: ÇAL, Halit – ÇAL, Özlem., Kastamonu Atabey Gazi Camisi ve Türbesi Hazirelerindeki Mezar Taşları, Kastamonu, 2008.
11. Çal, 2000: ÇAL, Halit., "İstanbul Eyüp'teki Erkek Mezartaşlarında Başlıklar", Tarihi Kültürü ve Sanatıyla Eyüpsultan Sempozyumu III. Eyüpsultan Sempozyumu Tebliğler, 28-30 Mayıs 1999, İstanbul, 2000, s.206-225.
12. Çal-İltar, 2011: ÇAL, Halit- İLTAR, Gazanfer., Giresun İli Mezar Taşları, Ankara, 2011.
13. Diri, 2006: DİRİ, Tuba., Çankırı Sarı Baba Mezarlığı 19. YY Mezar Taşları, Gazi Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006.
14. Gümüldağ, 2007: GÜMÜŞDAĞ, Gökhan., Kastamonu Şehri Nasrullah Camisi, Yılanlı Camisi, Yakup Ağa Camisi ve Ahmet Dede Camisi Hazirelerindeki Mezar Taşları, Gazi Üniv. Sosyal Bil. Enstitüsü Sanat Tarihi Ana Bilim dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007.
15. Gündoğan, 2007: GÜNDOĞAN, Bengü., Ferhat Paşa Camisi Haziresinde Bulunan Mezar Taşları, Gazi Üniv. Sosyal Bil. Enstitüsü Sanat Tarihi Ana Bilim dalı, Yüksek Lisans tezi, Ankara, 2007.
16. İltar, 2005: İLTAR, Gazanfer Giresun İli Sahil Şeridindeki Osmanlı Mezar Taşları, Gazi Ü. Sosyal bil. Enst., Sanat Tarihi ABD, Y. Lisans Tezi, Ankara, 2005.
17. İşli, 2009: İŞLİ, H. Necdet., Osmanlı Serpuşları, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Yayını, İstanbul, 2009.
18. Karaçağ, 2011: KARAÇAĞ, Abdullah., "Elmalı Abdal Musa Dergâhı'ndaki Bektaşî Mezartaşları", Türk Kültürü Ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, sayı: 57, Ankara, 2011.
19. Koçu, 1969: KOÇU, Reşat Ekrem., Türk Giyim Kuşam Ve Süslenme Sözlüğü, (Ankara 1969)
20. Kumbaracılar, 1980: KUMBARACILAR, İzzet., Serpuşlar, (1980).
21. Laqueur, 1997: LAQUEUR, Hans –Peter., Huve'l-Baki İstanbul'da Osmanlı Mezarlıkları ve Mezar Taşları, (İstanbul, 1997)
22. Nefes, 2002: NEFES, Eyup., Samsun Yöresinde Bulunan Mezar Taşları, Ondokuzmayıs Üni., Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Samsun, 2002.
23. Pakalın, 1999: PAKALIN, Mehmet Zeki., Osmanlı Tarih Deyimleri Ve Terimleri Sözlüğü, c.II. (İstanbul 1993).
24. Sümerkan-Okman: SÜMERKAN, Reşat - OKMAN, İbrahim., Kültür Varlıklarıyla Trabzon İlçeler ve Köyler, (Trabzon 1999).
25. Tüfekçioğlu, 2005: TÜFEKÇİOĞLU, Abdulhamit, Edincik'te Türk Devri Mimarisi Ve Mezar Taşları, Bursa, 2005.
26. Ülker, 1987: ÜLKER, Necmi., "Hacı Mahmut Camii Haziresi Mezar Kitabeleri (XVIII.VE XIX. YÜZYIL)", V. Araştırma Sonuçları Toplantısı , (Ankara 1987).
27. YER, Kader.Trabzon Sülüklü Şehir Mezarlığındaki 18. Yüzyıl Mezar Taşları, G.Ü. Sos. Bil. Ens. Sanat Tarihi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, (Ankara 2004).

Рецензент: д.и.н. Табалдиев К.